

IN MEMORIAM

J. TH. J. CUYPERS

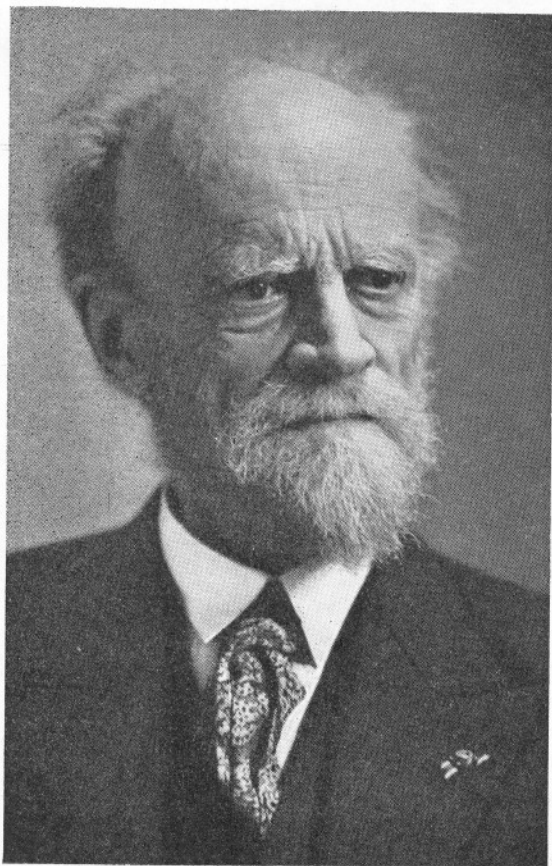
Op 20 Januari 1949 stierf te Meerssen in de ouderdom van 87 jaren Ir. Joseph Cuypers. Zoals zijn vader, de rijksbouwmeester dr. P. J. Cuypers, leefde ook hij in de tijd van drie generaties. In zijn studiejaren zag zijn omgeving hem als een jongeman, die met zijn talenten en familierelaties een grote toekomst tegemoet ging; in de kracht van zijn leven toonde hij als bouwmeester een zeldzaam veelzijdige ontwikkeling; hij was ingenieur, archeoloog en kunsthistoricus, architect-spreker en -schrijver, maar vooral architect-gentleman, die de ere-code van zijn beroep op volkomen gawe en sympathieke wijze wist te eerbiedigen. De derde generatie toonde hem eerbied op afstand, vooral sinds het

onderling contact met vakgenoten, bij wie hij eenmaal in hoge achting stond, door de oorlogstoestand was verdwenen en aan de architectuur alle levensuiting werd ontnomen.

Joseph kwam in 1872 tegen het einde van September in Rolduc. Hij verscheen daar in een omgeving, die hem niet vreemd was. Reeds twintig jaren vroeger had zijn vader hier de eerste restauraties in de kerk ondernomen; in 1872 was deze juist bezig met de plannen voor een gebouw, dat de eerste katholieke Hogere Burgerschool een bescheiden ruimte zou bieden. De jonge directeur Willem Everts stond van af het begin van zijn leraarsambt in betrekking met Cuypers senior: hij was niet vreemd geweest aan het tot stand komen der nauwe familierelaties, welke Cuypers spoedig met Alberdingk Thym en diens omgeving zouden verbinden. Dat viel hem niet moeilijk. Immers ook de karakterverwantschap dezer drie mannen, alle even impulsief en energiek, en rusteloos in de weer voor hun katholiek levensideaal, heeft ongetwijfeld veel bijgedragen tot hun hechte vriendschap, waarvan de directeur de eerste banden mede had gelegd.

Joseph begon zijn studie in de voorbereidende klas en doorliep met onderscheiding de vijf studiejaren der H.B.S., een tijd, die bij hem indrukken achterliet, welke een leven van zeventig jaren niet zou uitwissen. Zijn vriendschap met Hubert Diepen, later arts en archeoloog, het onderwijs en de omgang met zijn tekenleraar, de archeoloog Gerard Slits, richtten zijn belangstelling spoedig op al het merkwaardige, dat er voor een toekomstig architect in deze omgeving viel te ontdekken.

In 1879, nadat hij het eindexamen der H.B.S. had afgelegd, begon zijn studie in Delft. Hier kwam zijn aanleg tot volle rijpheid, zodat hem weldra een professoraat in de architectuur in het vooruitzicht werd gesteld. Toch zag hij met gemengde gevoelens terug op deze studie, waarin zijn veelzijdige belangstelling wel voldoening had gevonden,

maar tevens zijn intuïtie en scheppend vermogen, zoals hij meende, werd vastgelegd in vormen, waaraan hij zich weinig verwant voelde. Een blijvende indruk ontving hier ook zijn karakter, doordat hij van dichtbij de strakke plichtsgetrouwheid leerde kennen ener eenvoudige protestantse familie, bij welke hij in deze jaren zijn huisvesting had gevonden.

Rolduc onderhield in die tijd een uiterst levendig contact met de weinige oud-leerlingen, die toen de H.B.S. hadden doorlopen, en zodra Joseph het besluit had genomen om het bedrijvige, rusteloze leven van zijn vader te gaan delen, rekende het bestuur aldaar het zich tot een eer om een zijner eerste ontwerpen te doen uitvoeren, een altaar voor de nieuw ingerichte congregatiekapel. Dit stuk, thans nog aanwezig, toont voldoende, hoe hij zich thuis voelde in de bloeitijd der Franse gothiek, waar ook de kunst van zijn vader haar volle kracht en ontplooiing had gevonden. Maar wellicht méér dan zijn vader voelde hij zich tot archeologische en kunsthistorische studie getrokken om de studie zelf; en de restauratie van Romaanse kerken, als die van Rolduc, en de reconstructie der oude vormen van de S. Marie te Utrecht schonken hem veel voldoening. Immers aan de heropbouw van koor en crypte te Rolduc, die in 1893—'94 door zijn vader werd ondernomen, nam hij actief deel, zoals ook aan de blootlegging en restauratie van de noordzijde der kerk, welke daarop volgde.

Nauwelijks had dit werk een voorlopig einde gevonden, of de nieuwe directeur Corten droeg hem de plannen op voor het gebouw van Klein Rolduc.

Het gebouw moest zich aansluiten bij de vleugel, die vroeger door zijn vader voor de H.B.S. was opgericht; 't groeit rustig samen met de aangrenzende muurvlakken, maar is wat sierlijker en rijker aan kleur; 't zou kunnen gelden als 'n symbool van de wijze waarop hij destijds in de bouwvormen van zijn vader vastgroeide. 't Lijkt wel of diens machtige figuur en de gezaghebbende invloed van zijn oom Alberdingk Thym hem hebben verhinderd om geheel zich zelf te gaan worden in de beslissende jaren van zijn ontwikkeling. Langzaam maakt hij zich hiervan los; hij neemt als medewerker de jonge architect Jan

Stuyt, die kort te voren zijn hoofdopzichter was. Hij gaat brede ruimten waarderen en massievere vormen, rijkdom van steenkleur en terracotta uit de Italiaanse gothiek en de Noordduitse baksteenbouw; de kathedraal van Haarlem, zijn grootste en meest imposante schepping, doet dit duidelijk gevoelen. Slechts wanneer men zich de moeite getroost om het oorspronkelijk plan van dit werk met het gebouw, dat tot stand kwam, te vergelijken, en de uitvoering der onderdelen afzonderlijk te beschouwen, zal men de originaliteit der vormen kunnen waarderen, waardoor hier een gothisch constructieskelet eigen leven ontving. In een latere periode richt hij zijn aandacht op de centraalbouw om aan de eisen van de liturgische godsvrucht te voldoen en laat zich inspireren door de domkoepel van Florence, zoals bij het ontwerpen van de kerken van Bussum en Beverwijk. Tenslotte vindt hij zijn meest eigen vorm in de dorpskerk van Schimmert, waar de geestdriftige medewerking der gehele parochie hem aangrijpt en bezielt.

Ook in de strijd om de methode van restauratie van historische gebouwen kwam hij ten slotte tot een opvatting, welke afweek van die, welke vroeger algemeen gangbaar was en nog door zijn vader en diens vriend De Stuers werd verdedigd. Hij wenste geen opbouw van ruïnen in een stijl die men copieert, maar behoud van het bestaande, indien waardevol; herstel in oude vormen, wanneer deze volkomen verantwoord kunnen worden, maar herbouw of uitbreiding, waar nodig, in eigentijdse vormgeving, op een wijze, die harmonieert met het oude, dat nog aanwezig is. Maar de toepassing dezer theorie stiet spoedig de scherpe kanten af van de juist opgezette beginselen, en weldra toonde men meer neiging om zich aan te passen aan het verleden, dan bekwaamheid in het scheppen van nieuwe vormen, die in harmonie waren met de bestaande. Vandaar kwam het, dat de bouwmeester, toen hij in 1932 werd geroepen om de westelijke delen der Rolducse kerk te restaureren, zich niet meer liet leiden door de plannen van zijn vader, maar zich beperkte tot een voorzichtig en verantwoord herstel: enkele onderdelen van minder gewicht deed hij verwijderen; het oksaal, in het midden van de 19e

Voorplein na de restauratie van de kerktoeren (1931) en het abtengebouw (1937) en de verbouwing van de aula-minor (1939)

eeuw door zijn vader aangebracht, liet hij door een sober balcon vervangen en de ruimte van de westbouw werd weer geheel verbonden met die van de kerk. Deze eerbied voor het verleden kenmerkt bijzonder zijn laatste en grootste restauratie of liever uitbreiding van de oude gothische kloosterkerk te Meerssen, een werk, waarbij hij, als met heimwee, terugkeerde tot zijn eigen jeugd; al is het waar, dat ook dit werk vooral in onderdelen — kapitelen en profileringen — eigen vormen vertoont.

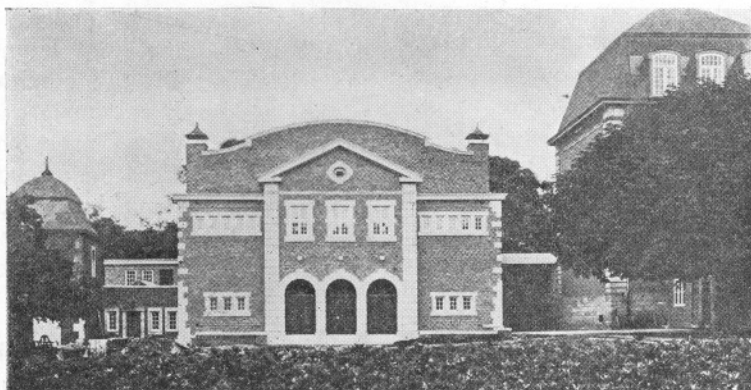
In de laatste periode van zijn werkzaamheid, vanaf 1930, zag Rolduc hem ieder jaar opnieuw terugkomen voor het herstel van oude en het oprichten van nieuwe gebouwen.

In 1930 verhoogde hij ter verbetering van

zeer harmonisch in de oude omgeving groepeerde. Ook bij de bouw ener bakkerij op het noordelijk binnenplein — nog in 1941 — deed hij aan de verhoudingen dezer omgeving geen afbreuk.

De oorlog maakte hem verder werken onmogelijk. Het laatste jaar werd voor hem zelf en zijn echtgenote bijzonder moeilijk. Lichaamelijk en geestelijk verzwakt werden beiden in Roermond bevrijd en uit de ellende hunner omgeving door vriendenhanden naar Meerssen gevoerd, waaraan hij zoveel gelukkige herinneringen bewaarde.

Door de zorgen, waarmee hij omringd werd, herstelden zijn krachten ten dele en meermalen bezocht hij Rolduc, waar hij graag rondging als in zijn eigen verleden. De laatste

Nieuwe aula (1935)

slaapzaal III op gelukkige wijze de westelijke muur en het dak van de monumentale oostelijke vleugel. In de daaropvolgende jaren kwam de reeds besproken restauratie van kerk en toren tot stand. Onmiddellijk daarna begon hij te samen met zijn zoon, de architect Pierre Cuypers, met de plannen van een nieuwe aula. Deze verrees in 1935 in het verlengde van de zuidelijke schoolvleugel tussen het oude tuintorentje en de tuinpoort van 1730, en ontving een vorm, welke zich — zoveel als de doelmatigheid het toeliet — aanpaste aan de omgeving.

Bijzonder gelukkig was de architect in de wijziging, welke hij aanbracht in het oude voorplein. Daar voorzag hij, in 1937 en 1938, de abbatiale gebouwen van een nieuw dak, en op de plaats van de oude aula ontwierp hij een nieuwe zaal met bijgebouwen, die hij

jaren van zijn leven, waarin hem, bij het succes en de sympathie, welke hem ten deel viel, de wederwaardigheden niet gespaard bleven, bracht hij door, gelukkig en opgewekt, in de pastorie van Meerssen, „nadat hij, die zoveel bouwde“, zoals zijn doodsbericht zegt, „door de verwoesting van zijn eigen woning, dakloos was geworden. Daar werkte hij in stilte aan de afbouw van den tempel zijner ziel“. De stille jaren van godsvrucht, in zijn studietijd doorleefd, keerden terug, verrijkt en gelouterd door de ervaring van een leven, waarin het hem, zoals hij verklaarde, was gegeven, altijd te kunnen volbrengen, hetgeen hij in Rolduc had geleerd.

Het bericht zijner nagedachtenis noemt de erkenning van zijn verdiensten op, welke hem ten deel viel voor de kunstwerken die hij schiepte:

Oud-lid van het kerkbestuur van de Munsterkerk, Architect B.N.A. H.C. Member R.I.B.A., Ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw, Officier in de orde van Oranje Nassau, Ridder in de orde van de H. Gregorius de Grote, Drager van het Erekrus pro Ecclesia et Pontifice, Begiftigd met de zilveren Erepenninck der Stad Roermond.

Moge de aanschouwing van Gods Schoonheid zijn eeuwig loon zijn! Ave, anima pia et candida!

E.

FATHER HENRY JANSEN

(Rolduc 1887—1894)

Zijn laatste reis.

Vijf dagen lang voer de prauw stroomafwaarts van Long Akah daar in de binnenlanden van noordelijk Sarawak naar Baram, de hoofdstatie van Father Jansen. Vijf dagen lang lag hij in die prauw, een doodzieke, uitgeputte, doodgewerkte missionaris, een man van bijna 73 jaar. Op Witte Donderdag van dit jaar tegen het middaguur kwam hij aan in Baram en werd onmiddellijk bediend door Father O'Brien. De controleur van Baram telegrafeerde aan de resident in Miri, stuurde een verpleger mee op de Chinese motorboot, die de zieke naar Miri zou brengen. Daar werden maatregelen getroffen door de resident en Father J. v. d. Laar, pastoor in Miri, voor opname in het ziekenhuis. In de ambulance-auto op weg naar Miri begon de uiterst vermoeide zieke te praten tegen Father v. d. Laar en in ongeveer deze simpele woorden, in het Engels gesproken, vatte deze missionaris, die nooit over zich zelf sprak, zijn bijna vijftigjarig missionarisleven samen: „I have done my bit . . . ik heb 't mijne gedaan, ik ben blij het werk te kunnen laten in jongere handen. This is the end of the old man, dit is het einde van de oude man”.

Dat juist stemde hem nu dankbaar, daaraan dacht hij nog het meest, dat hij de nieuwe missiekracht, Father Fr. de Vries (door hemzelf in Januari te Kuching afgehaald, waar hij ook z'n jaarlijkse retraits maakte, die hij in alle drukte niet één jaar heeft gemist) Daarvoor was hij toch ook op zijn post gebleven, had hij zijn schapen en de nog in

heidendom dolenden niet willen verlaten, voordat hij een nieuwe missionaris had ingewerkt in het grote, veel belovende arbeids-terrein van de Baram rivier. Daarvoor had hij ook deze laatste reis gemaakt en hij had gewild, dat Father de Vries zou achterblijven in Long Akah, terwijl hij alleen terug wilde gaan naar Baram voor de Pasen. Hoeveel van deze zware reizen hij heeft gemaakt in de jaren tussen 1899 en 1948, zal wel nooit geschreven worden. Hij heeft ze willen blijven maken totdat anderen het werk konden overnemen; hij wilde niet op vakantie gaan, — hoe zeer anderen hem ook rieden, — voordat er jongere krachten waren gekomen. Doodziek kwam hij thuis van zijn laatste reis. Op 31 Maart in de voormiddag is hij te Miri in het ziekenhuis gestorven.

Het zijne heeft hij gedaan. Meer had hij niet kunnen doen, niet kunnen geven van zichzelf. De volledige geschiedenis van dit missionarisleven zal nooit geschreven worden. Father Henry Jansen, werd op 5 September 1875 te Schiedam geboren, studeerde te Rolduc, Hageveld, Warmond, Roosendaal en Mill Hill; werd priester gewijd op 23 September 1899 en vertrok nog in datzelfde jaar naar Sarawak.

Na de eerste jaren voor kortere tijd in enkele missiestaties, waaronder de Sara Singghi, te zijn geweest, begon hij reeds in 1903 de missie van Baram. Father Jansen werkte hard in Baram. Hij maakte lange reizen om in contact te komen met de Dayaks, die zeer verspreid woonden in zijn uitgestrekt gebied. En moeilijk was het werk vooral nog vanwege de zeventien verschillende dialecten die onder de stammen in het stroomgebied van de Baram gesproken worden. Father Jansen werd een erkende autoriteit in het Maleis, kende het Dayak evengoed als het Nederlands of Engels, legde woordenlijsten aan van Kayan en Kenyah-talen, die onder de oorlog helaas verloren gingen.

Al heel gauw zon hij op middelen om de missie in haar eigen onderhoud te laten voorzien. Het was nodig. Daartoe begon hij met de aanleg van een rubberplantage, waarin hij zelf harder werkte dan zijn koelies. Door zijn energie en doorzettingsvermogen werd het een succes.

Toen in de eerste wereldoorlog het olieveld Miri werd geëxploiteerd, werd de hoofdstatie Baram overgeplaatst naar Miri en Father Jansen verhuisde daarheen. Dit moet hem zwaar gevallen zijn. Hier kwam hij onder een zeer gemengde heterogene bevolking met goede en slechte elementen. Hier kwamen Dayaks, Doesoens, Maleters, Chinezen,

Dat Father Jansen er ondanks dat alles toch een grote en deugdame parochie had, wil wat zeggen.

Een enorm arbeidsveld, 't vierde en vijfde district van Sarawak en daarenboven het eiland Labuan, waren in die tijd aan de zorgen van Father Jansen toevertrouwd.

Dit bracht veel reizen en trekken mee, te

FATHER HENRY JANSEN †

Foto G. G. van Malacca tijdens een bootreis

Brits-Indiërs, Javanen, Filippino's, Euraziërs bijeen en werkten onder leiding van Engelsen, Amerikanen, Australiërs, Nederlanders. Ze snelden er heen uit winstbejag of avontuur, leefden er losgerukt uit stamverband, in een betrekkelijke weelde en ... verwildering, 't natuurlijk gevolg van een al te nauw en te plotseling contact met de zogenaamde „zegeningen van de Westerse beschaving”.

voet en op 't water, op rivieren en over zee. Hij kreeg opdracht een Catechistenschool te openen. En toch vond hij nog tijd om een nieuwe kerk te bouwen. Verder bouwde hij behalve een pastorie nog een jongensschool, een zusterhuis en een meisjesschool. In 1935 was Miri een bloeiende missiestatie. Intussen bezocht hij geregeld de buitenstaties ten noorden van Miri, Lawas, Limbang en Tru-

san en ten zuiden, 140 K.M. van Miri, maakte hij een begin voor de statie Bintulu. Een van de vurigste wensen werd vervuld, toen Father Feldbrugge (omgekomen in de oorlog) in 1930 Baram weer tot hoofdstatie maakte.

Acht dagen na „Pearl Habour” werd Father Jansen reeds gevangen genomen door de Jappen. De eerste 6 maanden van zijn gevangenschap waren de smartelijkste: zonder H. Mis en zonder Sacrament. In Juni 1942 werd hij overgebracht naar het beruchte kamp in Kuching, waar hij samen met vele andere Mill Hill Fathers en missionarissen van verschillende orden in Borneo verbleef. Hij gold als een heilige. Nauwgezet verrichtte hij al de verschillende gebeden van de St. Josephcongregatie en nog veel meer bovendien. Hij heeft O.L. Heer van het kruis gebeden. De kampeiding verwachtte van hem geen arbeid vanwege zijn ouderdom. Maar de eenvoudige nooit zieke zeventigjarige grijsaard wilde daar niet van horen. Hij veege de nauwgezet de barakken, hield de paden in het kamp schoon, maakte bezems, waste groenten. Hij was groot in het kleine. Hij plantte duizenden aardperen-planten dicht op elkaar, niet om aardperen te krijgen, maar omwille van de bovenste blaadjes, die eetbaar waren. Toen later de Jappen twee van onze tuinen wegkaaptten en de toestand van het hongerslijden bijna hopeloos was, toen brachten Father Jansen's blaadjes uitkomst. Hoewel hij al verschillende talen kende, zag hij er niet tegen op zich in de kamptijd nog meer te vervolmaken in het Maleis en in 't Chinees zelfs. Hij was een voorbeeld in alles. Vele vertwijfelden, schrijft Father v. d. Laar, vonden bij hem troost en opbeuring.

Na de oorlog werden alle gevangenen eerst naar een herstellings-kamp gestuurd in Labuan. Father Jansen was de eerste, die dit kamp na anderhalve maand weer verliet. Hij moest onder zijn parochianen zijn. Hij toog naar Miri, de parochie met het prachtige complex missiegebouwen . . . en hij vond zusterhuis en meisjesschool en jongensschool totaal vernietigd, in puin . . . Pastorie driekwart verwoest, de mooiste kerk van Sara-

wak door een bom hopeloos beschadigd. Hij snikte, huilde . . . Waar een man huilt is onbeschrijfelijke droefheid. Ook zijn prachtige inventaris van de kerk was weg . . . Maar hij toog weer aan het werk, een voormalig school- en theatergebouw van de oliemaatschappij werd school en diende 's Zondags als kerk, al was het beschadigd en lekte het ook erg. Moeilijkheden van andere aard kwamen er nog bij. Leden van een Australisch zendelingen-genootschap werkten hem tegen. Hij bad, zwoegde en overwon. Father Jansen was de populaire figuur in Miri en de oliemaatschappij beschouwde hem als een van hun pioniers. De oude missionaris legde lange tochten af op een hopeloze fiets met harde banden. In December 1945 werd Father Pierre Peeters zijn kapelaan.

Schoolkwesities, huwelijkskwesities en andere moeilijkheden, die door de oorlogsontrouwing opkwamen, vergden enorm veel van Father Jansen's krachten . . . Toen kwam een plaatsvervanger, een Borneo-missionaris vers uit Europa, Father v. d. Laar, die vroeger zijn kapelaan was geweest in Miri.

Father Jansen toog naar Baram, zijn vroeger Baram, nu ook geteisterd. Hij kreeg een assistent in Father O'Brien. Hij ontmoette het hoofd van de Kenyah stam, waaronder hij veertig jaar te voren tevergeefs het evangelie had verkondigd. De man vroeg om godsdienstonderricht voor hem zelf en zijn stam — 2000 onderhorigen. Was dit het gevolg, de beloning van zijn dringend en voortdurend gebed in 't kamp, van zijn voorbeeldig en geduldig gedragen kampleed? Wij geloven het vast.

Father Jansen verdubbelde zijn gebed. Hij was 72 jaar nu. Toch ondernam hij een zeer vermoeiende en zware reis van tien dagen in een inlandse prauw, om die mensen voor te bereiden voor het Christendom. Hij heeft nog het genoeg gehad dat hij ze hun tovermiddelen en gesnelde hoofden zag verbranden om in het vervolg alleen te geloven in de Ware God. Hij kon nu niet op vakantie gaan, al raadde eenieder het hem ook aan. Zendingen met veel personeel en nog meer geld probeerden hem zijn bereikte resultaten te ontfutselen. Hij smeekte zijn Missie-overste Mgr. Hopfgartner om helpers. Hij bleef

tot meer hulp kwam. Gedurende de lange uren van het reizen besteedde hij zijn tijd aan het vertalen van Catechismus en gebeden. Maar dit kon hij niet volhouden zo, hij was nog nooit bekomen van de ondervoeding in het kamp. Hij ondernam nog een tweede en derde reis naar het binnenland. Op deze laatste werd hij ziek. „I have done my bit” was zijn eenvoudige conclusie. Ja, hij had zijn taak volbracht, mocht als Mozes nog juist een grote belofte zien, maar niet zelf hier op aarde de vervulling ervan. Het inhalen van de netten moest hij aan andere mensenvissers overlaten. Vanuit de hemel zal deze mensenvisser echter zeker meetrekken. Hij die zijn Overste niet met rust liet en niemand, zal in de hemel bij de Goddelijke Verlosser pleiten voor de zielen van zijn bemind volk in Sarawak. Hij die reizende en trekkende jacht maakte op de zielen, heeft op de Baramrivier zijn laatste reis gemaakt. Met het wegebben van zijn levensjaren en van zijn krachten in dienst van de missie, is hij beland in veilige haven. Voor ons reizigers blijft hij een gids om te volgen.

Juni 1948.

MILL HILL.

J. J. VERBEETEN

'n Voortreffelijk oud-leerling van Rolduc, uit oude dagen, is ons ontvallen. Wij maakten ons op om zijn 75ste verjaardag te vieren, doch O. L. Heer beschikte anders en bijna terzelfdertijd droegen wij hem naar het graf.

Jacobus Johannes Verbeeten werd geboren te Bergen (L.) op 19 April 1874. Hij volgde de H.B.S. te Rolduc, maakte de 3-jarige H.B.S. af en nam toen plaats op de te Rolduc bestaande Normaalschool. Deze werd in 1902 naar Echt verplaatst — thans als Kweekschool — en Verbeeten was een der eersten die daar de akte als onderwijzer haalden. Spoedig volgden hoofdakten en 'n paar taalakten. Hij werd onderwijzer te Ottersum. Hoe hoog men zijn godsdienstig voorbeeld en zijn bekwaamheid aansloeg, blijkt uit het feit, dat men bij de vacature van hoofd de benoeming uitstelde tot Verbeeten de bij de toenmalige wet vereiste leeftijd van 23 jaar had bereikt.

Echt had hem leren waarderen, en zo

werd hij kort daarop Directeur van de Bisschoppelijke Kweekschool voor onderwijzers aldaar.

In die functie zijnde, werd hij in 1911, mede dank zij de hulp van Mgr. Nolens — die zich zelden met dergelijke benoemingen bemoeide — schoolopziener te Venlo.

'n Paar jaar later volgde zijn benoeming tot Inspecteur van het L.O. te Breda. Daar heeft hij dertig jaar lang, eerst als Inspecteur, later als Hoofd-Inspecteur het lager onderwijs in al zijn geledingen gediend.

J. J. VERBEETEN †

Het Katholieke Onderwijs was hem zeer dierbaar, maar ook van niet-katholieke zijde werden zijn deskundigheid en hulpvaardigheid hogelijk geprezen.

Tenslotte werd hij Adviseur van de Minister van Onderwijs, K. en W. Dit was geen louter titel, maar een werkelijk ambt.

Zijn verdiensten werden, terecht, zeer gewaardeerd; én het Ridderkruis van de H. Gregorius én dat van de Nederlandse Leeuw waren hogelijk verdiend.

Zijn heengaan is een groot verlies, ook voor de komende algemene herziening van de onderwijswetten.

Rolduc zal hem dankbaar blijven gedenken. Hij ruste in vrede.

Roermond.

Dr. VAN GILS.

Dr. Poels, zoon van de Peel

Indrukwekkend eentonig en toch in zijn eentonigheid van een steeds boeiende schoonheid is dit wijde land van dennenbossen en donkere akkers. Met meedogenloze felheid schroeit hier de brandende zon, de jagende wind giert over deze eindeloze vlakten met nooit verminderde kracht. Steeds verder wijken de einders terug, steeds dieper verwazigen de dennenbossen in de grauwe verten, steeds opnieuw naderen ze weer, tot men de kaarsrechte donkergroene stammen kan onderscheiden.

De grootse vergezichten van het zuiden kent de Peel niet. Haar schoonheid is enkel te vinden in de nevelige verten, waar de grauwe lucht samenvloeit met de bossen, waar heel ver de hete lucht trilt boven de horizon. Eenzaam en nadenkend maken deze uitgestrektheden de mens. In dit eindeloze land wonen harde, stoere werkers, eerlijk en open als de Peel zelf, fors en energiek, gewoon aan brandende hitte en snijdende noordenwind, van dezelfde taaie verbeterheid als het onvruchtbare land, dat zij door onvermoeibare vasthoudendheid vruchtbaar gemaakt hebben.

Pioniershanden hebben de zandgrond bewerkt en deze taaie, dorre aarde heeft niet alleen hen en hun kinderen gevoed, maar ook nieuwe geslachten van pioniers gevormd. Uit één van deze geslachten stamt Henri Poels. Nu is hij een van de groten onder de zonen van de Peel, in zijn jeugd was hij een Venrayse dorpsjongen, fors gebouwd, met grote, stevige knuisten, bijna zeker voorbestemd om een welvarend handelaar te worden zoals zijn vader. Maar Gods voetstappen volgden niet de brede weg die in mensenhoofden voor Henri Poels was uitgedacht. Waar natuurlijke berekening zijn weg naar God in allerlei bochten wilde wringen om hem de gelegenheid te geven veel aardse rijkdom en aards geluk langs zijn pad aan te treffen, toonde zijn opperste Werkgever hem de steile weg die recht naar Hem voert, maar die, om zijn opbegaanbaarheid, enkel voor de sterksten is bestemd.

De goddelijke Visser heeft hem gevan-

gen in zijn zachte netten en van hem een visser gemaakt die bestand was tegen het ruwste weer, tegen kolkende zeeën, tegen tomeloos voortstormende winden en alles wegvagende stormen. Van welke netten de hemelse Visser zich bediend heeft om deze kostbare vangst in zijn boot binnen te halen, weten wij niet. Wij kunnen slechts vermoeden, dat, naast voornamere redenen, het karakter van de Peel, zijn afkomst en zijn huise-lijke kring de jonge Poels er toe gebracht hebben om op Rolduc de H.B.S. te verlaten en een hoger ideaal te kiezen.

De geschiedenis zal hem de plaats geven die hij zich op zijn veroveringstocht voor Christus verworven heeft. Wij weten, dat zijn jeugdtijd hier op Rolduc hem grotendeels gevormd heeft tot wat hij in onze ogen nu reeds is: een van de meest apostolische en heilige priesters van zijn tijd en tevens een van de meest menselijke apostelen die ooit Christus aan de mensen gebracht hebben.

Rolduc heeft bij de Dr. Poels-herdenking op de Sociale Zondag, 10 October 1948, in hem een van zijn grootste en trouwste zonen geëerd en piëteitvol herdacht. Wat deze dag eigenlijk beheerste, was de eigenaardige mengeling van vreugde en droefheid. Droefheid, omdat iets moois ons had verlaten, vreugde, omdat veel goeds gebleven is. Maar hoe groot de droefheid ook was, de dankbare vreugde overstemde haar. Vreugde om al het goede en mooie dat deze priester uit de overvloed van zijn goed en groot hart gaf aan mensen die het geloof in het goede en mooie dreigden te verliezen, omdat ze zo weinig echte goedheid ondervonden en zoveel mooie dingen moesten missen. Die echte vreugde was het, die de Dr. Poels-dag het karakter van een droevige dodenherdenking bijna geheel ontnam.

Wellicht zou niemand dat meer vanzelfsprekend gevonden hebben dan Dr. Poels zelf en hij zou er blij om geweest zijn, dat om zijn dood geen verslagenheid, maar dankbare piëteitsvolle vreugde de Rolducse gangen vulde.

En zelfs deze vreugde om al het mooie dat bereikt is, was niet overheersend. Deze herdenking had meer van een denken aan de toekomst dan van een in herinnering brengen van het verleden. En zoals de vreugde op deze dag meer gerechtigd was dan de rouw, zo mocht hier ook de gedachte aan de toekomst een ruimere plaats innemen dan de herinnering aan het verleden.

Zeker, ook de herdenking van Dr. Poels kreeg haar plaats, en terecht. Het is goed, dat honderden jonge mensen helder voor de geest hebben het beeld van een uitstekende vertegenwoordiger van de priesterstand, waartoe zij eens hopen te behoren. Het is goed, dat honderden jeugdige harten vol nooit uitgesproken en zorgvuldig verborgen toekomstdromen een man bewonderen die meer verwezenlijkte dan hij in zijn meest fantastische jeugddromen durfde dromen.

Dr. Poels leefde in een grote tijd en hij kon mede tot een groot man worden, omdat de tijd grote figuren nodig had. Toen velen moedeloos het hoofd schudden, toen de dreiging van het socialisme als een donkere wolkenmassa boven de Kerk hing, toen ging hij aan het werk met een moed en een zekerheid die velen meer dan verbaasd deden staan. Hoeveel inspanning, hoeveel slapeloze nachten en overdrukke dagen, hoeveel moeilijke beslissingen en hoeveel gebed vóór, tijdens en na de dagtaak zijn levenswerk hem gekost heeft, kan een Sociale Zondag ons niet zeggen. Evenmin kan één dag ons doen beseffen, hoeveel moed en vertrouwen nodig was om in de dagen van Poels te verkondigen, dat groot-industrie en mijnbouw kunnen samengaan met gezond katholiek leven. De grootheid van deze priester laat zich in één dag niet overzien.

De omvorming van Zuid-Limburg van landbouwgebied tot industrie- en mijncentrum is nog maar een voorspel geweest van wat de komende jaren in ons land en speciaal in het noorden van onze provincie te zien zullen geven. Bevolkingstoename en verandering van beroep zullen de voornaamste sociale aspecten van deze ontwikkeling zijn. Mede van ons, priesterstudenten hier op Rolduc, hangt het af, hoe het leven van al die nieuwe industrie-arbeiders zal zijn: christelijk of heidens, ongelukkig of gelukkig. Bij

dat werk, dat de toekomst van velen van ons zal beheersen, moet een soort piëteit jegens Dr. Poels ons bezielen, omdat wij zijn geboorteland mogen geven wat hij ons geschonken heeft.

Velen zien in deze komende industrialisering van Midden- en Noord-Limburg enkel een onheil, dat zo lang mogelijk afgewend moet worden. Zij vergeten, dat de katholieken wel eens meer te laat gekomen zijn, zij vergeten, dat God ook nu nog de leiding van alles in handen houdt: „Gott ist der Herr auch unsrer Zeit”. Zij vergeten, dat de Kerk niet gebaat is met sombere profetieën en met nutteloze pogingen tot vertraging van een groeiproces dat snel móét zijn, maar dat het Christendom wél gebaat is met wat Dr. Poels deed: de Kerk laten meegroeien met de tijd en zijn nieuwe vormen, Christus de ereplaats geven óók in mijngangen en fabriekshallen.

Is niet de drang naar God en de sterke wil om wereldveroveraar te worden de kern van de priesterroeping? Wereldveroveraar voor Christus, dat was Poels. Een heilige onrust dreef hem voort op een weg die hij zichzelf moest banen. Een veroveraarsgeest voor Christus, zoals deze eens de Spaanse conquistadores bezielde voor hun land.

Het bezitten van hoge idealen is in deze tijd voor een priester geen overbodig bezit. Op verschillende wijzen is ons op de Sociale Zondag het ideaal voor ogen gehouden dat Poels was. Eén woord is er gezegd dat belangrijker is dan al de andere. Het zou de bescheidenheid van Dr. Poels misschien hebben doen protesteren. Want juist dat woord is de grootste eer die wij hem kunnen bewijzen: „Hoeveel jonge Poelsen zouden daar op Rolduc zitten?”

Limburg wacht op ons antwoord. Het verwacht, dat wij allen Poelsen zullen worden. Zeker, nieuwe tijden zullen nieuwe eisen stellen, niemand van ons misschien zal de talenten en de deugden om ze te gebruiken bezitten van Poels, maar één ding kunnen wij wél allen hebben als hij: een groot hart, groot als de wereld, maar niet te groot om de kleine geestelijke én tijdelijke zorgen van onze eenvoudige mensen te begrijpen.

De Werkgever van Dr. Poels was Degene Die van zichzelf kon zeggen, dat Hij Weg,

Waarheid en Leven is. Hij is ook onze Opdrachtgever. Bij de vervulling van die taak kunnen we als naar een veilige gids opzien naar de forse gestalte van Dr. Poels, die de

waarheid liefhad als geen ander en die een groots en mooi leven leefde, dat waard was geleefd te worden.

D. KALLEN, Phil. Sup.

